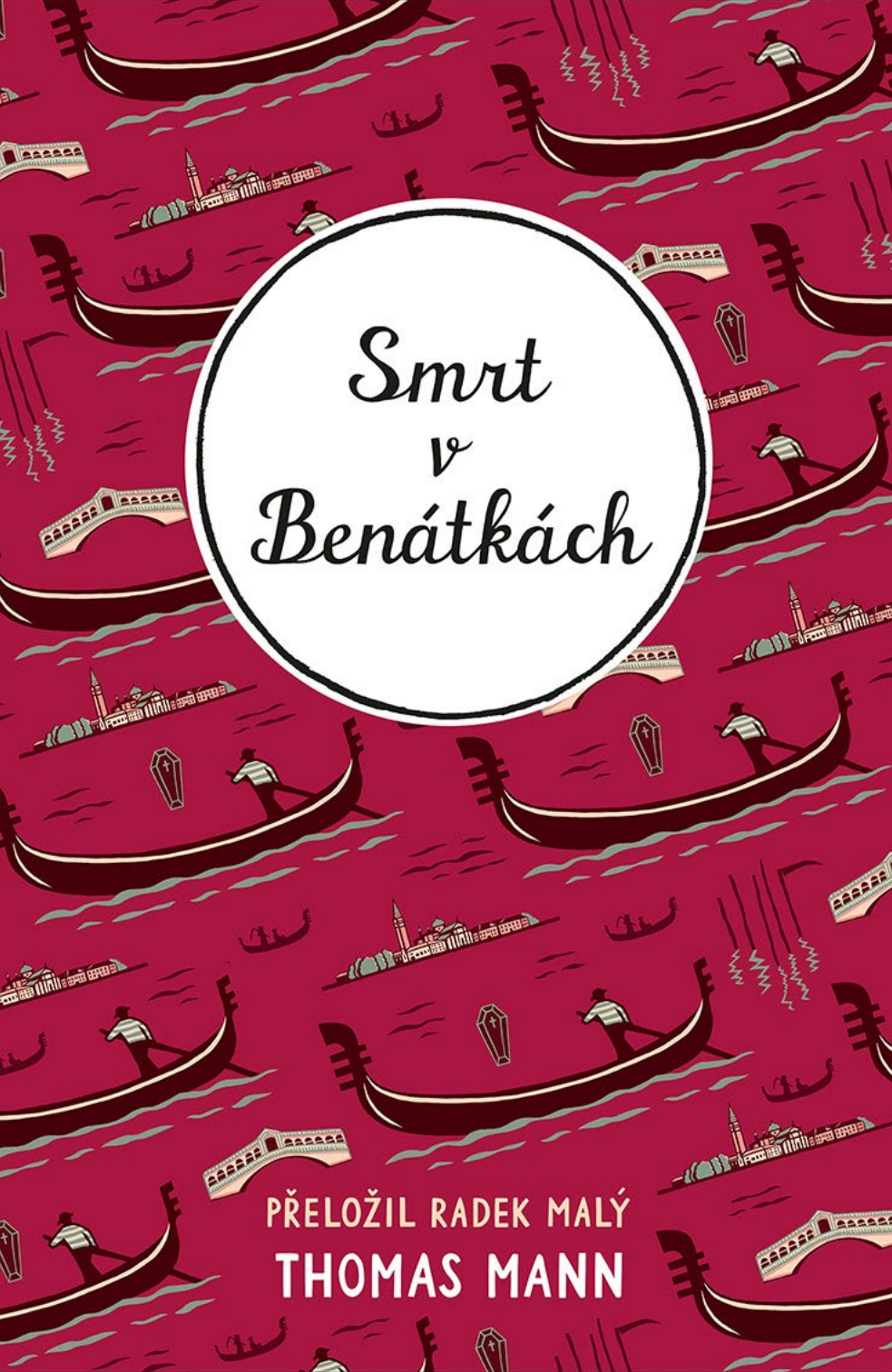
Smrt
v
Benátkách
PŘELOŽIL RADEK MALÝ
THOMAS MANN

Smrt v Benátkách

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Radek Malý
Smrt v Benátkách – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Smrt v Benátkách

THOMAS MANN

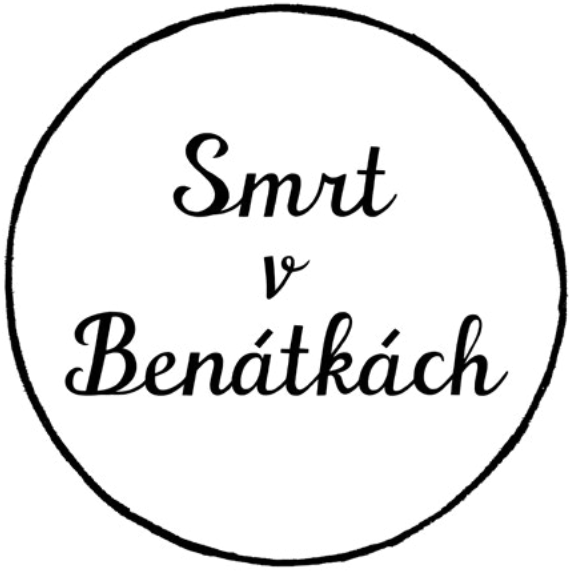

Přeložil Radek Malý

CooBoo Classics svazek 17

COO
BOO

Restorio

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval
i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa!
Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

První kapitola

Gustav Aschenbach či von Aschenbach, jak od jeho padesátých narozenin úředně znělo jeho jméno, se jednoho jarního dopoledne roku 19.., který našemu kontinentu už po celé měsíce nastavoval tak hrozivou tvář, sám vydal ze svého bytu v mnichovské Prinzregentenstraße na delší procházku. Podrážděn obtížnou a nebezpečnou, právě teď nejvyšší opatrnosti, obezřetnosti, důraznosti a přesnosti vůle se dožadující prací dopoledních hodin, nedokázal spisovatel ani po obědě učinit přítrž kmitání svého vnitřního motoru, onoho „motus animi continuus“, v němž podle Cicerona sídlí podstata výmluvnosti, a nenalezl úlevný spánek, který jednou za den při narůstající vyčerpanosti sil tolik potřeboval. A tak si brzy po čaji vyšel ven a doufal, že se díky vzduchu a pohybu zotaví a dopomůže si tak k večeru, který ještě bude za něco stát.

Byl začátek května a po vlhkých a studených týdnech nastalo nepravé léto. V Anglické zahradě, ačkoli teprve jemně olistěné, panovalo dusno jako v srpnu

a směrem k městu přibývalo vozů a chodců. U Aumeistera, kam jej vedly stále tišší a tišší cesty, Aschenbach chvíli pozoroval hemžení v zahradě hostince, na jejímž okraji stálo pár drožek a kočárů, a v klesajícím slunci vyrazil na cestu zpět nikoli přes park, nýbrž přes otevřené prostranství. A protože se stále cítil unaven a nad Föhringem hrozila bouře, chtěl u Severního hřbitova počkat na tramvaj, která jela do města. Zastávka včetně okolí byla náhodou zrovna liduprázdná. Ani na dlážděné Ungererstraße, jejíž lesklé koleje se osaměle táhly směrem na Schwabing, ani na Föhringer Chaussee nebylo vidět jediný povoz; za ploty kamenictví, kde ke koupi nabízené kříže, pamětní desky a náhrobky tvoří další, neobývaný hřbitov, se nic nepohnulo a smuteční síň v byzantském stylu na protější straně mlčky stála v odlescích loučícího se dne. Na jejím průčelí zdobeném řeckými kříži a hieratickými výjevy v jasných barvách se rovněž nacházejí symetricky uspořádané zlaté nápisy, které se vážou k onomu světu, například „Vstupují do domu Páně“ nebo „Věčné světlo ať jim svítí“; a čekající Aschenbach v nich po dobu několika minut nacházel vážné rozptýlení, když ta slova četl a nechával svůj duchovní zrak ztrácet se v mystice, jež jimi prosvítala. Vtom, už opět vytržen ze svého snění, spatřil v portiku nad dvěma apokalyptickými zvířaty, která hlídala schodiště, muže, jehož ne zcela obvyklý zjev dal jeho myšlenkám úplně jiný směr.

Zda ten člověk vstoupil bronzovou bránou ze síně, či se tam nepozorovaně dostal zvenčí, nebylo jisté. Aschenbach, aniž by nad tím příliš dumal, se klonil k první z možností. Středně vysoký hubený muž bez vousů a s nápadně tupým nosem byl zrzavý a tomu odpovídala i jeho mléčně bledá pleť posetá pihami. Očividně nepocházel z Bavorska – už jen široký slaměný klobouk s rovným okrajem, který měl na hlavě, propůjčoval jeho vzhledu cizokrajné rysy kohosi, kdo přišel z daleka. Ovšem batoh, který měl na zádech, byl zdejší. Na sobě měl nažloutlý přepásaný oblek nejspíše z lodenu, šedivou pláštěnku přehozenou přes levou paži zapřenou o bok a v pravici držel hůl opatřenou kovovým bodcem, zaraženou šikmo do země, o jejíž rukojeť se s překříženýma nohama opíral. Se vztyčenou hlavou, takže z jeho vyhublého krku nad rozepnutým límečkem sportovní košile nápadně čněl obnažený ohryzek, hleděl zkoumavě do dálky bezbarvýma, zrzavými řasami lemovanýma očima, mezi nimiž se nad krátkým nosem dosti podivně vyjímaly dvě kolmé energické vrásky. Možná i jeho vyvýšené a vyvyšující stanoviště přispívalo k dojmu, že jeho postoj vyzařoval jakousi panovačnou přezíravost, smělost či dokonce divokost; ať už to bylo tím, že křivil tvář oslněn zapadajícím sluncem, anebo šlo o trvalé fyziognomické znetvoření, zdály se jeho rty příliš krátké, takže dlouhé a bílé zuby, obnažené až k dásním, mezi nimi vypadaly jako vyceněné.

Je možné, že Aschenbach si při tomto napůl roztržitém, napůl zvídavém zkoumání cizince nepočínal právě citlivě, neboť ten náhle jeho pohled opětoval tak bojovně, tak přímo z očí do očí, s jednoznačným úmyslem hnát tu věc až do krajnosti a donutit pohled druhého k ústupu, že Aschenbach, zasažen trapností toho okamžiku, odvrátil tvář a vydal se podél plotu mimoděk rozhodnut nadále se tím člověkem nezabývat. Do minuty na něj zapomněl. Avšak buď na jeho představivost zapůsobilo jakési cizincovo tuláctví, nebo tu byl ve hře nějaký další tělesný či duševní vliv – náhle si překvapeně uvědomil, že se jeho nitro podivuhodně rozšířilo. Byl to jakýsi bloumavý neklid, mladicky žíznivá touha po dálkách, pocit tak živý, tak nový, anebo naopak dávno zapomenutý, že se, s rukama za zády a pohledem směřujícím k zemi, prudce zastavil, aby blíže prozkoumal jeho podstatu a cíl.

Nebylo to nic jiného než touha po cestování; přišla však jako záchvat a stupňovala se do vášnivosti, ba přímo pomatení smyslů. Ta touha se měnila ve vizi, jeho obraznost, která ještě po hodinách práce nedošla klidu, si utvářela příklady pro všechny divy i hrůzy rozmanitého světa a snažila si je najednou představit – viděl, viděl bažinatou krajinu kdesi v tropech, zahalenou mlžnými výpary, vlhkou, zarostlou a hrozivou pravěkou divočinu sestávající z ostrovů, močálů a říčních ramen plných bahna. Z míst pokrytých listy obrovských kapradin a bujnou změtí tučných,

všemožně rašících a dobrodružně kvetoucích rostlin vyrážely poblíž i v povzdálí chlupaté kmeny palem. Pozoroval podivuhodně znetvořené stromy, jejichž kořeny vedly vzduchem a pak se spouštěly do půdy, do stojatých a stinných zeleně se zrcadlících vod, po kterých pluly mléčně bílé květy velké jako mísy; viděl cizokrajné ptáky s neforemnými zobáky stojící nahrbeně na vysokých nohou na mělčinách a hledící kamsi stranou; mezi kloubovitými kmeny bambusového houští na okamžik zahlédl zeleně světélkující oči číhajícího tygra – a cítil, jak mu srdce tluče zděšením i tajuplnou žádostivostí. Potom se vidina rozplynula; Aschenbach potřásl hlavou a vydal se opět podél plotu kamenictví.

Přinejmenším od té doby, kdy disponoval takovými prostředky, aby si mohl užívat předností cestování dle libosti, nepokládal je Aschenbach za nic víc než hygienické opatření, jež bylo třeba občas dodržet bez ohledu na účel a osobní názor. Byl příliš zaměstnán úkoly, které mu kladlo jeho Já a jeho evropská duše, příliš zatížen závazky tvorby, než aby se nechal rozptylovat a stal se milovníkem pestrého vnějšího světa. Vystačil si plně s názory někoho, kdo získá představu o zemském povrchu, aniž by se musel přesouvat kdovíkam, a nikdy nepodlehl sebemenšímu pokušení opustit Evropu. Od doby, co se jeho život nachýlil a kdy jeho strach umělce, že nikdy nebude s prací hotov, a obavu, že zemře, aniž by dokončil své poslání a plně se vydal všanc, nebylo možné vydávat za pouhý

vrtoch, se jeho vnější existence skoro výlučně omezila na krásné město, které mu bylo domovem, a na drsné venkovské sídlo, jež si zbudoval v horách a kde trávil deštivá letní období.

A tak nakonec i to, co ho tak pozdě a náhle uchvátilo, záhy zklidnil rozum a od mládí cvičená sebekázeň. Dílo, pro které žil, chtěl v určitém místě dočasně přerušit, než přesídlí na venkov, a myšlenka na potulování se po světě, které by ho od práce odvedlo na dlouhé měsíce, se mu zdála být příliš v rozporu s jeho plánem a vlastně nepřipadala v úvahu. Přesto až příliš dobře věděl, z jakého důvodu toto pokušení nepozorováno přišlo. Byla to touha po útěku, přiznával si, touha po dálkách a po něčem novém, touha osvobodit se, vymanit se z pout a zapomenout – puzení opustit dílo a s ním i všednost strnulé, chladné a vášnivé služby. Miloval ji a miloval skoro už i ten vyčerpávající každodenní boj své houževnaté, často zkoušené vůle s rostoucí únavou, o níž nikdo nesměl vědět a kterou výsledné dílo nesmělo ani náznakem selhání nebo vyčerpání prozradit. Avšak zdálo se mu rozumné nenapínat luk přespříliš a nezadusit svévolně onu potřebu, která z něj tak živě vytryskla. Myslel na svou práci, myslel na místo, kde dnes stejně jako včera musel přestat a které, jak se zdálo, vzdorovalo jak trpělivé péči, tak i nenadálému výpadu. Znovu ho prozkoumal, pokoušel se tu překážku prolomit nebo rozpustit a s úděsem pokus o protiútok vzdal. Nešlo o kdovíjak

mimořádnou potíž, ale to, co ho ochromovalo, byla nechuť projevující se jako ničím neukojitelná náročnost. Už od mládí spatřoval v náročnosti podstatu a nejvnitřnější povahu talentu a kvůli ní zkrotil a zchladil svůj cit, neboť věděl, že city mají sklon spokojovat se s bezstarostnou přibližností a polovičatou dokonalostí. Mstí se snad tento podrobený pocit tím, že ho opustil? Že se vzpírá nést jeho umění a propůjčovat mu křídla, že s sebou sebral veškerou rozkoš formy a výrazu? Ne že by jeho tvorba byla špatná – alespoň to bylo výhodou jeho věku, že si byl svým mistrovstvím v každém okamžiku jist. Ale zatímco národ ho uctíval, on si ten pocit neužíval a připadalo mu, jako by jeho dílu chyběla jistá ohnivě hravá nálada, výplod radosti, který je víc než jakýkoli vnitřní obsah a tvoří významnou přednost. Léta na venkově se bál, sám v domku se služebnou, která mu vařila, a sluhou, který mu jídlo podával; bál se důvěrně známých pohledů na vrcholky hor a skalní stěny, které obestoupí jeho nespokojenou rozvleklost. Zatoužil po spontánnosti, po pár dnech jen pro sebe, po vzduchu dálek a přílivu nové krve, aby léto bylo snesitelné a plodné. Tedy odcestovat – byl tomu rád. Nemusí to být daleko, nemusí to být až k tygrům. Jedna noc ve spacím vagónu a siesta v podobě tří čtyř týdnů v některém z letovisek, kterými oplývá přívětivý jih…

Takto uvažoval, zatímco se po Ungererstraße blížila rachotící tramvaj, a během nastupování si předsevzal,

že dnešní večer věnuje studiu map a jízdních řádů. Na plošině ho napadlo porozhlédnout se po muži ve slamáku, který byl svědkem toho podnětného dění. Nespatřil ho však ani tam, kde stál předtím, ani na další stanici, ani ve voze.

Druhá kapitola

Autor jasné a mohutné románové epopeje o životě Fridricha Pruského; trpělivý umělec, který svou pílí vetkal četné a rozmanité lidské osudy do románového koberce s názvem „Maja“; tvůrce silné prózy nazvané „Bídník“, která ukázala celé jedné vděčné nastupující generaci možnost mravní odhodlanosti za hranicí nejhlubšího poznání; a konečně též (a tím jsou jen stručně jmenována díla jeho zralého období) autor vášnivé úvahy o „Duchu a umění“, jejíž ústrojná síla a antitetická výmluvnost podle vážných kritických soudů snese srovnání se Schillerovým spisem o naivním a sentimentálním básnictví. Gustav Aschenbach přišel na svět v L., okresním městě slezské provincie, jako syn vyššího soudního úředníka. Mezi jeho předky patřili důstojníci, soudci, úředníci ve státní správě, muži, kteří prožili svůj skromný a slušný život ve službách pro krále a pro stát. Niterná duchovnost se mezi nimi projevila jen jednou v osobě jistého kazatele; rychlejší, smyslnější krev do rodiny v předchozí generaci přivedla básníkova matka, dcera českého

kapelníka. To zde měly původ exotické prvky v jeho vzhledu. Toto spojení služebně střízlivé svědomitosti s temnějšími, ohnivými impulzy dalo vzniknout výjimečnému umělci.

Protože celá jeho existence směřovala k proslulosti, prokázal už v mládí, ale nijak předčasně, že díky své rozhodnosti a preciznosti umí vystupovat veřejně. Jisté jméno si získal už jako gymnazista. O deset let později se naučil, jak reprezentovat od psacího stolu a spravovat svou slávu formou korespondence, která ve vší stručnosti (neboť úspěšní a důvěryhodní jedinci jsou vystaveni mnoha nárokům) vyjadřovala jeho laskavost a význam. Ve čtyřiceti letech, znaven úskalími a proměnlivostí své práce, dennodenně čelil náporům dopisů se známkami všech možných zemí.

Měl stejně daleko k banálnosti i výstřednostem, čímž jeho talent získal důvěru širokého publika, ale také obdivnou a náročnou účast vybíravých čtenářů. A tak, už od raného věku zaměřený na výkon – a to mimořádný – nikdy nepoznal mladickou lehkovážnost a zahálčivost. Když mu bylo asi pětatřicet let a ve Vídni onemocněl, vyjádřil se o něm ve společnosti jistý jemný pozorovatel následujícími slovy: „Víte, Aschenbach žil odjakživa takto“ – a sevřel prsty levé ruky v pěst – „nikdy *takto*“ – a svěsil ruku volně z opěrky křesla. To bylo přesné; a nadto na mravní statečnost poukazovala Aschenbachova povaha, kterou bychom rozhodně neoznačili jako robustní

a která byla k neustálému napětí pouze povolána, nikoli zrozena.

Lékařskou péčí byl chlapec osvobozen od školní docházky a učil se doma. Vyrostl sám, bez kamarádů, a přece záhy zjistil, že patří k onomu typu lidí, u nějž je vzácností nikoli talent, avšak tělesná konstituce, kterou talent vyžaduje, aby se mohl naplnit – k onomu lidskému typu, který ze sebe vydává to nejlepší záhy a jen výjimečně dává svému umění zestárnout. Avšak jeho oblíbeným slovem bylo „vydržet" – a ve svém románu o Fridrichovi nespatřoval nic víc než apoteózu tohoto povelu, který mu byl ztělesněním ctnosti trpět a konat. Také si toužebně přál dožít se vysokého věku, neboť odedávna byl toho názoru, že skutečně pravdivým, velkým a úctyhodným se umění stává jen tehdy, pokud vydalo své charakteristické plody ve všech stupních lidského života.

Protože chtěl nést úkoly, kterými ho obtěžkal jeho talent, na křehkých ramenou a zároveň dojít daleko, potřeboval nutně disciplínu – a právě disciplína byla naštěstí jeho vrozeným dědictvím z otcovy strany. Ve čtyřiceti, v padesáti, ba už i dříve ve věku, kdy ostatní hýří a klidně odkládají uskutečnění velkých plánů, začínal svůj den časně ráno tak, že si záda a hruď opláchl ve studené vodě. Potom u rukopisu zapálil dvě vysoké voskovice ve stříbrných svícnech a po dobu dvou tří vroucných a svědomitých hodin obětoval svou sílu nabytou ve spánku ve jménu umění.

Bylo odpustitelné, a ve skutečnosti to znamenalo vítězství jeho mravního postoje, když čtenáři neznalí té věci považovali svět jeho Maji nebo ony epické masy, v nichž se odvíjel hrdinský život Fridrichův, za výtvor nashromážděné síly a vytrvalosti, i když ve skutečnosti tato díla mnohem spíš rostla do své velkolepé podoby každodenní drobnou prací a ze sta individuálních inspirací a byla tak dokonalá jen proto, že jejich tvůrce s houževnatostí podobnou té, která dobyla jeho rodnou provincii, po léta snášel napětí jednoho a téhož díla, jehož vzniku věnoval nejsilnější a nejvýsostnější hodiny svého dne.

Aby mohl takový význačný plod ducha okamžitě a výrazně zapůsobit, musí mezi osobním osudem jeho autora a obecným osudem jeho současníků existovat hluboký vztah, ba shoda. Lidé nevědí, proč nějakému uměleckému dílu dopomáhají ke slávě. Nevyznají se v tom a myslí si, že v díle objevují stovky předností, aby zdůvodnili míru své účasti; avšak pravým důvodem jejich uznání je cosi, co nelze zvážit – sympatie. Aschenbach jednou na jistém nenápadném místě vyslovil myšlenku, že vše velké, co existuje, existuje navzdory – navzdory žalu a trápení, chudobě, opuštěnosti, tělesné slabosti, neřesti, vášni a tisíci překážek. Šlo však o víc než o pouhou poznámku, byla to zkušenost, byl to vlastně vzorec jeho života a slávy, klíč k jeho dílu; a čemu se tedy divit, že takový byl i mravní charakter a vnější rys jeho nejtypičtějších postav?

O tomto novém typu hrdiny, jejž jako spisovatel upřednostňoval, a tak se v jeho tvorbě stále vracel, již dříve jeden bystrý interpret napsal: že jde o koncepci jakési „intelektuální a mladické mužnosti", která „v hrdém studu zatíná zuby a tiše stojí, zatímco jí tělem pronikají meče a kopí". Bylo to pěkné, pronikavé a přesné, ačkoli to vyznívá poněkud pasivně. Vždyť odevzdanost osudu, půvab v utrpení nepředstavují jen schopnost to vše snášet; je to aktivní výkon, přímo triumf, a postava Šebestiána je nejkrásnějším symbolem ne-li v umění obecně, tak určitě v tom umění, o němž je tu řeč. Pokud bychom do tohoto vypráveného světa nahlédli, spatřili bychom elegantní sebekázeň, která až do poslední chvíle bude před zraky světa skrývat vnitřní podkopanost, biologický rozklad; žlutou, smyslnosti zbavenou ošklivost. Ta dokáže ze své doutnající hrudi rozžehnout čistý plamen, vystoupat na trůn říše krásy; dokáže bledou bezmoc, jež čerpá ze žhoucích hlubin ducha sílu srazit k nohám kříže, k jejím nohám, celý jeden svévolný národ; láskyplný postoj v prázdné a přísné službě formě; nepravý, nebezpečný život, náročná touha a umění rozeného podvodníka: pokud bychom všechny tyto i jiné osudy sledovali, zapochybovali bychom, zda vůbec existuje jiný heroismus než heroismus slabosti. Ale jaké hrdinství by bylo více poplatné době než toto? Gustav Aschenbach byl básníkem všech, kdo pracují až na hranici vyčerpání, všech přetížených, už na pokraji sil, těch, kteří se ještě drží

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Smrt v Benátkách*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.